

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, za pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se pošilja do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 v. — Uredništvo: Koroška cesta štev. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta štev. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne pettivrste za enkrat 15 v, za dvakrat 25 v, za trikrat 35 v. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede popoldne. — Nezaprete reklamacije so poštnine preste.

Šola na kmetih.

Nihče dandanes ni bolj prepričan, da mu je potrebno izobrazbe, nego naš slovenski kmet. V političnem in gospodarskem oziru se ne mora postaviti na lastne noge, ampak se more dajati voditi od drugih ljudi in drugih stanov. To stanje je neznosno in zato hrepeni naš kmet z vso silo po temeljiti izobrazbi, ki bi ga osvobodila tujih uplivov.

Ljudska šola je poklicana, da nudi kmetu prvo podlago vsake nadaljne izobrazbe. V njej se uči čitanja, pisanja, računanja, zemljepisja in zgodovine, torej predmetov, ki jih vsak dan potrebuje v svojem življenju. To tudi naš kmet zna dobro ceniti, in krivico mu delajo isti, ki ga imenujejo sovražnika prosvete in šole, ako se znabiti kje iz dobro utemeljenih vzrokov upira takošnjemu razširjenju šole ali pa iz krajevnih vzrokov želi drugo razdelitev učnih ur nego je pri večini ljudskih šol običajna.

Mnogi takozvani „prijatelji“ kmetov pa se v zadnjem času rivajo v njegovo bližino ter mu pravijo: Ne skrbi toliko za to, da se tvoji otroci dobro naučijo čitati, pisati, računati, ampak skrbi, da bodo se vsaj naučili popolnoma nemščine! Na škodo splošne izobrazbe želijo nekateri, naj postanejo naše šole nemške! Računajo pa tako: Nemški se ne bodo toliko naučili, da bi nam zrastle čez glavo, v drugih predmetih pa tudi ne bodo dobro podkovani, in tako jih bomo še na dalje imeli na vajetih in jih vodili, kakor bo nam kazalo!

Nobeden pameten Slovenec ni proti učenju nemščine, saj naš pregovor pravi: Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš. In v ljudskih šolah na Spodnjem Štajerskem je odslej itak za pouk nemščine zelo,

zelo dobro poskrbljeno! Že od tretjega šolskega leta sena vsaki ljudski šoli mora začeti poučevati nemški jezik! S tem je za naše razmere dovolj preskrbljeno in sovražnik ljudske izobrazbe je, kdor želi preustrojiti naše ljudske šole v popolnoma nemške šole!

A nekaj drugega se nam zdi potrebno. Ker krivi „prijatelji“ kmetov v zadnjem času tako strastno delajo za nemške šole, je to znamenje, da se bojijo, ako bi se kmet že kmalu osamosvojil. Zato naj kmetje na nazadnjaške nakane svojih prijateljev, ki jih hočejo z nemščino obdržati v duševni temi, odgovorijo z drugo, edino pametno zahtevo: Več strokovnega kmetijskega pouka v naše šole! Iz naših šol naj izidejo splošno in tudi že nekoliko strokovno izobraženi ljudje, ki bodo kmetškemu stanu priborili zopet lepše dni nazaj.

Ljudska šola je za to tukaj, da nam ustvari izobraženo kmetško ljudstvo, ni pa za to, da bi se v njej vzgajali jezikovno sposobni posli za nemške meščane in tržane. Kmetje, v ljudski šoli se naj učijo predmeti, ki bodo zares vašemu stanu koristili, ne pa drugim! Stanovska kmetška zavest naj živi!

Veliki požar v Šeščah.

Nujni predlog poslanca Žičkarja in tovarišev zaradi podpore pogorelcem v vasi Šešče, občina St. Pavel pri Preboldu, polit. okraj Celje.

Dne 4. apr. t. l. je napravil požar v vasi Šešče čez 70.000 K škode, ki se je uradno dognala. Prizadetih je bilo, kakor kaže uradni izkaz, dvanaest posestnikov, katerim je pogorelo 45 poslopij. Vsi pogorelci so bili zavarovani, toda zavarovalna svota nikakor ne

krije škode. Vrhutega je dve tretjini od teh močno zadolženih; njihovi dolgovi znašajo 28.200 K.

Beda je velika, ker je nekaterim zgorelo tudi nekaj živine, mnogim vsa živila, vsem pa krma za živino.

Z ozirom na bedo, ki je nastala pri mnogih družinah v imenovani vasi, stavijo podpisani sledeči predlog: Visoki državni zbor naj sklene: C. kr. vlada se pozivlja, da dovoli za olajšavo vsled bede prizadetim bednega okraja zadostno svoto.

Ta predlog se naj izroči po poslovniku kolikor mogoče hitro tozadevnemu odseku.

Dunaj, dne 11. aprila 1905.

Žičkar in tovariši.

Rusko-japonska vojska.

Na morju.

Z največjo napetostjo pričakuje ves svet spopad med obema sovražnima silama na morju. Oba admiralata, Roždestvenski in Togo, skrbno prikrivata svoje gibanje in še skrbnejše svoje namene. To dokazujejo vesti, ki ne poročajo nič gotovega ampak so večinoma izmišljene. O ruskem brodogradu se na eden in isti dan poroča, da je bilo blizu otoka Haiman in na obali Kohinhine. Ravno tako so poročila o japonskem brodogradu. Prvo pravi, da je združeno v bližini Koreje, drugo, da je pri Filipinskih otokih, tretje celo, da je pri otoku Borneo. Ker so to velikanske daljave, za katere rabi brodogrje tri do sedem dni, je mogoče samo ena vest resnična ali pa nobena.

Židovski dnevnik na Dunaju „Neue Freie Presse“, ki Rusom ni posebno prijazen, je prinesel minoli teden članek iz peresa nekega

LISTEK.

Turki v Zajckloštru.

Jos. Gosak.

Grmade po gorah goré,
v nebo njih plamen šviga.
Privrel je Turek, — koder gre,
mori, rohani, požiga.
Pred njim je jok, za njim je stok,
Pomagaj zdaj nam večni Bog!

(Dalje in konec.)

Neumorno, kakor čebele v panju, pa so med tem tudi v Zajckloštru samem hiteli tlačani, hlapci in bratje pod vodstvom priorja Andreja, čigar bela halja je bila zdaj tu, zdaj tam, da se kar najbolje pripravijo za napad.

Zunanji zid, ki je obdajal obsežno poslopje na deset minut v okrožju, so v naglici se vzdignili, zajezili vodo pred čelno stranjo tekočega potoka, preiskovali muškete, grmadili pa tudi množino puše, sulic in drugega orožja v obrambnih stolpih. Pri linah so nastanili najboljše strelece, za zidom pa kmete, oborožene z meči, vilami, sekirami in z dolgimi žreblji naježenimi porati. Še kopica panjev z vršecimi čebelami je bila pripravljena za najljutejšo silo.

Baš so bile te priprave v naglici končane, sta že dim in plamen gorečih vasi in sel na-

znanjala drvečo turško povodenj. Hiše na vaseh so se praznile, le trume oboroženih mož so stopale po cestah in odpravljale zapoznele begunce. Kmalu je bilo prazno, kot izumrlo.

Vedno bliže in bliže se je valil dim, bliže je prihajalo grmenje turških jezdecev. Prvi tropi so se nalik houdorniku razlili po vasi ne maraje za trdnimi zidovi pristave zavarovanih kmetov. Vzdignil se je zdaj tu, zdaj tam gost, valeč dim izza slamnatih krovov in v četrto ure je bila vsa vas v plamenu.

Nekateri jezdeci so tudi na pristavo metali goreče smolene vence, a brez velikega uspeha, ker so jih plašili gosti streli in frčeče kamenje. Puščajoč tabor in pristavo zadnjim raztresenim roparjem, se je glavna sila brzo valila proti samostanu.

V ozki, strmi soteski ob potoku, tekočem od Špitaliča, je valilo nekaj pogumnežev na turške jezdece kamenje in skale in jih res tudi nekaj zmečkalo, a ker je bilo število braniteljev premajhno, je krdelo Turkov prehitelo sotesko brez znatnih izgub.

Večje in večje je postajalo število Turkov, ki so drli proti samostanu. Zunanji, jedva dva metra visok, in čevljev debel zid se je tuintam udiral pod močnimi udarci napadalcev in že so skušali nekateri predrzneži preplezati zid ter planiti med redke branitelje. Marsikak turban

se je trkljal po tleh, mnogoter nevernik je omahnil zopet čez ozidje z preklano glavo, a naskok ni jenjal, ampak postajal od minute do minute ljuteji in silnejši.

Da bi jih Turčini ne zajeli, ni kazalo drugega nego umakniti se v notranje ozidje in iz lin in stolpov napadati sovražnika.

Z divjimi, mozeg pretresujočimi Allah klici so Turki vdrli čez ograjo proti vratom. A tu jih je vsprejela prava toča strelav iz oken, lin, hodnikov in s strehe. Vedno bolj so se grmadila trupa bradatih divjakov, in obleganci, od tega na novo podžgani in ožunačeni, so naredili izpad.

Da bi kristjane še bolj razvnel za sveto stvar — tako pripoveduje ljudska pripovedka — vzel je prior Andrej z oltarja Najsvetejši in s tem v roki navduševalno šel svojem napreju.

Divji krik: „Pobijte Turka, Jezus, Allah, prokleti gjaur!“ se je mešalo v strašnem trešču in žvenketu blisketajočega orožja in raznemalo bojovníke na obeh straneh do blaznosti.

V tem silnem krvavem metežu, ko je vsak iskal svojega nasprotnika, zažene se silni janičar proti priorju in mu s strahovitim udarcem krive sablje prekolje glavo. Oče Andrej se obrne proti vratom in ponese monštranco z Najsvetejšim nazaj na oltar sv. Janeza. Postavi

visokega nemškega vojaškega dostojanstvenika o rusko-japonski vojski:

Nemški general noče povedati nikakega domnevanja glede izida bitke na morju, ali cilj Roždestvenskemu more biti le: boj na življenje in smrt s sovražnim brodom. Velevažno pa je, da si ustvarimo sodbo, kakove bodo posledice zmagi ali porazu Roždestvenskega v odločilni bitki?

Na to vprašanje daje nemški general tale odgovor: Ako se Roždestvenskemu posreči uničiti japonsko brodom, ali jo vsaj izdatno poškodovati, da Rusi zadobe gospodstvo v japonskem vodstvu, zaide Japonska v obupen položaj, iz katerega se ne bo mogla več osvoboditi z lastno močjo. Nje armadi v Mandžuriji bo odrezana zveza z domovino — dovažanje ojačen in potreben za vojsko v Mandžuriji bo onemogočeno. Moč japonske vojske se bo vedno manjšala, ona ruske pa sicer počasno, ali stalno rastle. Morda bo japonsko vojskovodstvo skušalo s povečano vztrajnostjo v delovanju izboljšati svoj težavni položaj. Ali ruski vojskovodja se bo moral modro umikati, dokler ne bo imel premoči, potrebne za odločilen udarec. Vladivostoka ne bi mogel seveda žrtvovati brez težke škode izlasti glede svobode delovanja brodom. Ali težko da bi mogli Japonci z vspehom oblegati Vladivostok, čim bi jim bila zveza z domovino pretrgana. Misliti si je, da so Rusi dobro izkoristili čas in da so vsposobili Vladivostok za izdatno obrambo. In kakor bi bil položaj na mandžurskem bojišču zelo težaven, čim bi izgubili zvezo z domovino, tako bi bil tudi položaj v tej poslednji zelo resen. Na dolgo raztegnjeni otočni državi bi bila izpodrežana življenska žila, ako bi jej sovražna sila grozila povsodi na obrežju in zabranjevala trgovinski promet z vnanjim svetom. Preko težav, ki bi nastale iz tega, ne mora pomagati državi in prebivalstvu nobeno janaštvo.

Zastonj bi iskala vlada v svoji finančni bedi pomoči od inozemskih bogatašev. Po izgubi svojega brodom bi bila Japonska kmalu prisiljena skleniti mir pod vsakim pogojem, razun, če bi jej prišla katera druga država na pomoč. Ali pa se sploh more nadejati kaj takega?

Tu prehaja general k vprašanju, kako se razvijejo razmere, če bo Roždestvenski poražen v odločilni bitki? Ako bi znaten del njegovega brodom našel zavetja v Vladivostoku, nastal bi položaj, sličen onemu pri Port Arturu. Če vojska ne bi mogla donesti Vladivostoku pomoči, zadela ga bi z preostalim brodom vred ista usoda kakor Port Artur, razun, da bi bila Japonska vsled izterpanja vseh svojih pripomočkov prisiljena prej skleniti mir. Bistveno jednak položaj bi bil, ako bi bilo rusko brodom na odprtem morju tako uničeno, da bi morali ostanki brodom iskati zavetja v pri-

staniščih drugih držav. Ali to je okolnost največje važnosti —, če tudi zadene brodom Roždestvenskega najhuja nesreča, ne bi bil s tem poslabšan dosednji vojaški položaj Rusije.

Rusija bi bila ob eno nado in nekaj sto milijonov, in žilavost vlade in dežele bi bila postavljena še na hujsko iskušnjo. Če se bo ta žilavost vzdrževala, ne bo Rusija potem prisiljena v sklep miru, ki bi jej bil škodljiv. In celo tudi če bi japonske vojske prodrle za tisoče kilometrov v Sibirijo, imela bi Rusija še vedno zadostno sredstev, da dovede do preobrata v vojnem položaju, kakoršnjega je doživel Napoleon I. po zmagovitem zavzetju Moskve. Tu bo odločitev vojne slej ko prej zavisna od vprašanja, katera od vojujočih držav bo mogla dalje prenašati trpljenje od svojih notranje političkih, finančnih in gospodarskih razmer? Ali podjetje Roždestvenskija ponesreči, bi nastali v Rusiji predpogoji za to neugodnejši. Nje kredit bi se zmanjšal, nevarnosti v notranjem bi se večale. Ali tudi sredstva Japonske niso neizčrpna. Tudi če Japonska zmaga na morju, ostali bi še dolgo v negotovosti, katera obeh držav izide zmagovalna iz te vojne.

Vladivostoško brodom se je že začelo gibati. Gotovo je to v prilog Roždestvenskijevemu brodom. S tem bodo Japonci prisiljeni poslati nekoliko ladij proti Vladivostoku. Iz Tokia se namreč poroča z dne 6. t. m.: Štiri torpedovke vladivostoškega brodom so se včeraj pojavile zapadno od otoka Jesso ter so blizu Sutsu vlovile malo jadranjačo, katero so zažgale. Kapitana jadranjače so Rusi vjeli. Torpedovke so potem izginile v severno-zapadni smeri; najbrž so se vrnile v Vladivostok. Moštvo jadranjače se je rešilo na kopno.

Državni zbor.

Železniški minister odstopil.

Kakor je znano, stavi država velikansko železnico, katera bo vezala Trst preko Gorice, Kranjskega in Koroškega s severnimi kronovinami Avstrije. Stroški za to stavbo so pa mnogo večji, kakor so se proračunili. To prekoračenje je velikansko in znaša že zdaj nad 70 milijonov kron. A železnično ministrstvo je vedno prikrivalo te ogromne stroške, dokler jih ni moralo v zdajšnjem zasedanju vendar naznaniti poslanski zbornici. Pododsek železničnega odbora je izrekel po večini glasov grajo železničnemu ministrstvu ter mu ni hotel dovoliti nadaljnega kredita za to železnično stavbo. Železnični minister Wittek je bil vsled tega kajpada hudo razžaljen ter prosil cesarja za odpust. Cesar ga je res odpustil in sekcijski šef Vrba je postal voditelj železniškega ministrstva.

Presveto v tabernakelj, se pokloni, zgrudi na tla in . . . izdihne.*

Branitelji samostana pa so v tem, ko je njih voditelj z nadlovesko močjo rešil Svetostava bogokletnega oskrunjenja, in je njegova kri oblila stopnice pred žrtvenikom Gospodovim, izvojevali slavno zmago. Razkropljeni brez orožja in konjev so bežali mohamedanci pred masčevalnimi kristjani.

Še enkrat so se skušali vstaviti v bran, še enkrat so zagnali Il Allah, hoteč oplasiti zmagepijane kristjane, a zaman! Ne v boju, v divjem mesarskem klanju padli so zadnji moslemini.

Na mestu, kjer so padli zadnji Turki, vsadili so naši slovenski pradedje lipo, ki je skoro štiristo let oznanjala potomcem, kako so kleti sovražniki našega naroda hodili pleniti in ropati, a so bili pred Zajekloštom do zadnjega pobiti.

In če si še hodil pred desetimi leti po okrajni cesti v Špitalič, zagledal si par streljajev pred cerkvo Matere Božje ogromno lipo,

* Celjska kronika ve povedati, da so Turčini priorja Andreja pri istem napadu leta 1531. na kose razsekali. Zgornje je ljudska pripovedka. Op. pis.

Carinski tarif

Prihodnje leto se morajo ponoviti trgovinske pogodbe med Avstrijo-Ogersko in med drugimi zunanjimi državami. Tu pa so nastale velike težkoče. Pri novih volitvah na Ogerskem je dobila večino tista stranka, ki se hoče popolnoma ločiti od Avstrije. Potem takem bi se morala med Avstrijo in Ogersko tudi skleniti posebna kupčijska pogodba in bi Ogri morali plačevati carino od svojega vina in živine, ki se prodaja v Avstrijo. A do današnjega dne se ogerski državni zbor še ni izrekel za ločitev ali proti ločitvi od Avstrije. Za avstrijske kmete bi bila to velika dobrota, če bi se proti Ogri vpeljala carina. Tako bi se cena za naše vino in našo živino vzdignila in bi se na ta način popravila škoda, ki so jo trpeli avstrijski živinorejci vsled tega, ker bo v prihodnje Nemčija pobirala mnogo višjo carino za uvažanje avstrijske živine na Nemško, kakor do zdaj. Še eno zadevo je treba jemati v poštev. Iz Srbije se je do zdaj uvaževalo živine v Avstrijo za 40 milijonov kron. A srbska živina je večinoma okužena, ker prihaja iz krajev, kjer traja vedno kužna bolezen. Vsled te srbske okužene živine se je okužila dostikrat tudi avstrijska živina. Kakor hitro se je pa zvedelo na Nemškem, da je v Avstriji živinska kuga, so Nemci zaprli svoje meje, da se naša živina sploh, tudi tista, ki je prihajala iz zdravih krajev, ni smela uvažati na Nemško. Nasledek je bil vedno ta, da je cena naši živini padla, kadar so se njej meje zaprele proti Nemčiji. Da bi se v prihodnje zabranila ta nevarnost, so predlagali poslanci Peška in drugi, da Avstrija sploh ne sme skleniti nobene pogodbe s Srbijo in se ne sme dovoliti uvoz srbske živine. Slovenski kmetje se večinoma pečajo z živinorejo in oni trpijo največjo škodo, če svoje živine ne morejo prodati zaradi srbske okužene živine. Manjšina „Slovanske zveze“ je pa za predlog Poljaka Garapicha. Ta poslanec predlaga, naj se sklene kupčijska pogodba s Srbijo in naj se dovoli uvoz srbske živine. Toda avstrijska vlada imej pravico, pošiljati na Srbsko svoje zdravniške odposlance, ki naj pozvedujejo, če je na Srbskem živinska kuga. Ako se to dožene, potem naj Avstrija svoje meje zapre proti Srbiji tako dolgo, dokler kuga ne preneha. Nekateri člani „Slovanske zveze“ so povdarjali tudi to okoliščino, da, če bi Srbi v Avstrijo svoje živine ne bi mogli prodajati, potem so siromaki, ker v katero drugo deželo je itak ne morejo izvažati. Naglašala se je tudi jugoslovanska vzajemnost. Če mi Srbom zapremo mejo, razdiramo slogo, katera bi imela vladati med Jugoslovani. A oziri na slovensko kmetstvo ljudstvo so vodili večino kluba, da se je sklenilo, glasovati za Peškov predlog. — Pristaviti moram, da ima poslanska zbornica samo to pravico, da od vlade z drugimi državami sklenjene pogodbe ali popolnoma odobri ali pa zavže. Spreminjati ne more nobene določbe pri teh pogodbah.

Kako odpraviti vknjižene dolgove na zemljiščih?

Dolgovi na zemljiščih vedno rastejo od dneva do dneva. Koliko zemljišč je tako zadolženih, da se jim več posoditi ne more! Poljedelski odsek državnega zbora je izbral pododsek, ki se je bavil s tem za obstanek našega kmetijskega stanu silno važnim vprašanjem, kaj se naj stori, da se polagoma očistijo zemljiške knjige vknjiženih dolgov in da se zabrani nadaljno preveliko obremenjenje zemljišč z novimi dolgovi.

Za poročevalca o tem vprašanju je bil izvoljen Tirolec dr. Grabmayer, ki je svojo nalogo rešil in podal obširno tiskano poročilo poljedelskemu odseku. Mnogo strokovnjakov se je že bavilo s tem važnim vprašanjem. Raznoteri so nasvetovali to in ono. Pred nekaterimi leti so se tudi v poslanski zbornici stavili že taki predlogi. A kako naj se izbrišejo ti dolgovi? Nekateri so rekli: dežela ali država naj jih poplača. A če bi se to zgodilo, bi se zgodila huda krivica onim davkoplačevalcem, ki nimajo nobenih dolgov

Smešničar.

Ali ga je razumel?

Laški barantač je obogatel na Avstrijskem ter se naselil v nekem slovenskem trgu. S slovenščino pa mu je šlo, kakor Lahom navadno, zelo slabo. Neki dan mu je ušla svinja iz hleva. Iskaje njo sreča nekega človeka, in ker mu ne pride na misel ime „svinja“, ga vpraša: „Kospot, ali fi nič fidi eni osebi, imeli dolgi usti, sifi sukuji in rekli fedno: ui, ui?“